

Research Article

Dor: 20.1001.1.25385968.1401.17.4.5.1

A Problematic Clarification of the City Based on Neighborhood Planning (Case Study: The City of Ardabil, Iran)

Hossein Shokripur Dizaj¹, Isa Piri^{*2}, Alireza Mohammadi³

1. Ph.D in Geography & Urban Planning, Department of Literature & Humanities, Zanjan University, Zanjan, Iran

2. Assistant Professor, Department of Literature & Humanities, Zanjan University, Zanjan, Iran

3. Associate Professor, Department of Literature & Humanities, University of Mohaghegh Ardabili, Ardabil, Iran

* Corresponding author: Email: isapiri@znu.ac.ir

Receive Date: 11 September 2020

Accept Date: 03 November 2020

ABSTRACT

Introduction: The emergence & development of urbanization & urban development issues & challenges, especially since the 1960s, has made it necessary to conduct search in way of finding solutions and presenting theories, methods & management policies regarding urban development. Meanwhile, as one of the elements of the spatial-social organization of the city, the neighborhood has received less attention in official policy-makings & planning.

Research aim: The purpose of this study was to identify and explain the framework of problems neighborhood planning criteria in the Ardabil city.

Methodology: The present study is of a descriptive-analytical type in nature and applied in terms of its objective. The spatial cluster sampling method has been utilized in order to select the neighborhoods in the study. The research data were obtained by means of library research & survey methods and the researcher-made questionnaire was used as a tool in the survey method. The spatial cluster sampling method was utilized to randomly select 10 neighborhoods as sample neighborhoods out of the 5 districts of Ardabil city (2 neighborhoods from each district). The number of samples in order to complete the questionnaire was obtained as 383 according to the population of each neighborhood and using Cochran's statistical equation with a 95% probability of correctness of speech. In order to be absolutely certain of the results of this selection, 400 questionnaires were ultimately distributed within the neighborhoods. Then the SPSS software and T-test were utilized to assess the problematic situation of the neighborhoods in Ardabil in terms of neighborhood planning.

Studied Areas: The area under study was namad neighborhoods of Ardabil city.

Results: The results of the T-test indicated that due to the nonexistence of the lack of confirmation of the claim in the assessed aspects, none of the studied neighborhoods are completely free of neighborhood issues & problems. In a visual comparison, neighborhood number 2 of district 1 has a better condition compared to the other districts in terms of having less neighborhood issues & problems. The aspects in which the high level of neighborhood issues is not confirmed are very close to the theoretical average (number 3) and if neglected & in case the existing levels of the desired aspects are not strengthened, they may become problematic aspects within the mentioned neighborhoods.

Conclusion: According to the obtained results, it was observed that the ranking of all neighborhoods is not the same in all three models. Thus, to resolve the differences obtained, the Copeland integration model was utilized to carry out the final ranking by comparing the ranking of neighborhoods (wins and losses). Finally, it seems that resolving many of the urban problems requires adopting a programming approach at a neighborhood scale and linking it to the higher & lower levels of planning. Applying such an approach requires a review of the official spatial planning system at a national level.

KEYWORDS: Problematic Clarification, Urban Issues, Neighborhood Planning, Multi-Criteria Decision Making, Ardabil City

فصلنامه علمی مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی
دوره ۱۷، شماره ۴ (پیاپی ۶۱)، زمستان ۱۴۰۱
شاپای چاپی ۵۹۶۸-۲۵۳۵ شاپای الکترونیکی ۵۹۵۵X-۲۵۳۸
<http://jshsp.iaurasht.ac.ir>
صص. ۹۰۱-۹۱۷

Dor: 20.1001.1.25385968.1401.17.4.5.1

مقاله پژوهشی

تبیین پرابلماتیک شهر بر مبنای برنامه‌ریزی محله‌ای (مطالعه موردی: شهر اردبیل)

حسین شکری پور دیزج^۱، عیسی بیبری^{۲*} و علیرضا محمدی^۳

۱. دانش آموخته دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران
۲. استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه زنجان، زنجان، ایران
۳. دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه محقق اردبیلی، اردبیل، ایران

* نویسنده مسئول: Email: isapiri@znu.ac.ir

تاریخ دریافت: ۳۱ شهریور ۱۳۹۹

تاریخ پذیرش: ۱۳ آبان ۱۳۹۹

چکیده

مقدمه: بروز و گسترش مسائل و چالش‌های شهرنشینی و توسعه شهری، به ویژه از دهه ۱۳۴۰ به بعد، لزوم چاره‌جویی و ارائه نظریه‌ها، روش‌ها و سیاست‌های مدیریتی در توسعه شهری را ضروری ساخته است. در این میان محله به عنوان یکی از عناصر سازمان فضایی-اجتماعی کمتر در سیاستگذاری و برنامه‌ریزی رسمی مورد توجه قرار گرفته است.

هدف: هدف این پژوهش شناسایی و تبیین مسائل شهر اردبیل در چارچوب معیارهای مربوط به برنامه‌ریزی محله‌ای است.

روش‌شناسی تحقیق: پژوهش حاضر از نظر هدف کاربردی و از نظر ماهیت، توصیفی-تحلیلی است. برای انتخاب محلات برای انجام مطالعه، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای فضایی استفاده شده است. داده‌های تحقیق به دو روش کتابخانه‌ای و پیمایشی به دست آمد و در روش پیمایشی از ابزار پرسشنامه محقق ساخته، استفاده شده است. با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای فضایی تعداد ۱۰ محله به روش تصادفی از مناطق پنجگانه شهر اردبیل (از هر منطقه ۲ محله) به عنوان محلات نمونه انتخاب شدند. تعداد نمونه‌ها برای تکمیل پرسشنامه با توجه به جمعیت هر محله و با استفاده از معادله آماري کوکران با درصد احتمال صحت گفتار ۹۵ درصد، ۳۸۳ نفر بدست آمد که برای اطمینان بیشتر از نتایج این انتخاب، تعداد ۴۰۰ پرسشنامه در سطح محلات توزیع شد. سپس با استفاده از نرم افزار SPSS و آزمون T-test وضعیت مسئله دار بودن محلات شهر اردبیل از نظر برنامه‌ریزی محله‌ای مورد ارزیابی قرار گرفت.

قلمرو جغرافیایی پژوهش: قلمرو جغرافیایی این پژوهش، محلات شهر اردبیل می‌باشند.

یافته‌ها: نتایج آزمون t-test نشان داد که با توجه به نبود عدم تأیید ادعا در ابعاد مورد بررسی، هیچ کدام از محلات مورد مطالعه بطور کامل عاری از مسائل و مشکلات محله‌ای نیستند. در یک مقایسه ظاهری محله شماره ۲ از منطقه ۱ وضعیت بهتری نسبت به سایر مناطق در کمتر بودن مسائل و مشکلات محله‌ای دارد. ابعادی هم که وجود سطح بالای مسائل محله‌ای در آنها تأیید نشده به میانگین نظری (عدد ۳) بسیار نزدیک هستند و در صورت عدم توجه و عدم تقویت سطوح ابعاد مورد نظر ممکن است تبدیل به ابعاد مسئله‌دار در محلات مذکور شوند.

نتایج: با توجه به نتایج به دست آمده ملاحظه گردید که رتبه تمامی محلات در هر سه مدل مذکور یکسان نمی‌باشد، بنابراین برای رفع تفاوت‌های به دست آمده از مدل ادغامی کلپند استفاده شد تا با مقایسه رتبه‌های محلات (بردها و باخت‌ها) رتبه‌بندی نهایی صورت بگیرد. در پایان به نظر می‌رسد، رهایی از بسیاری از مشکلات شهری مستلزم اتخاذ رویکرد برنامه‌ریزی در مقیاس محله‌ای و ارتباط دادن آن با سطوح بالا و پایین برنامه‌ریزی است. اتخاذ چنین رویکردی نیازمند بازنگری در نظام رسمی برنامه‌ریزی فضایی در سطح ملی است.

کلیدواژه‌ها: تبیین پرابلماتیک، مسائل شهری، برنامه‌ریزی محله‌ای، تصمیم‌گیری چندمعیاره، شهر اردبیل

مقدمه

رشد سریع شهرها در دهه‌های اخیر، تمامی کشورهای جهان اعم از توسعه‌یافته و در حال توسعه را با مشکلات جدی مواجه ساخته است (Hawley, 2014:19). چنانکه امروزه گفته می‌شود جهان ما یک جهان شهری شده است (زارع و همکاران، ۱۴۰۰: ۸۰۰). مسائل این پدیده نه تنها سیاست‌های شهرسازی را به طور وسیعی تحت‌الشعاع قرار داده، بلکه تبعات حاصل از آن در تشدید مسائل اقتصادی، اجتماعی، سیاسی، مدیریتی و محیط‌زیستی جوامع نقش اساسی داشته است (Puppim, 2019). بروز و گسترش مسائل و چالش‌های شهرنشینی و اداره شهر، به‌ویژه از دهه ۱۹۵۰ به بعد، لزوم چاره‌جویی و ارائه سیاست‌ها، نظریه‌های توسعه شهری و مدل‌های جدید و کاربردی‌تر در زمینه مدیریت شهری را مطرح ساخت (نوریان و مظفری‌پور، ۱۳۹۲). از این رو در عرصه شهری، الگوی توسعه محله‌ای امروزه به ایزار مهمی در تلاش‌های توسعه شهری مبدل شده (شیخ‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)، و بنیان بسیاری از سیاست‌ها و روش‌های شهری در توسعه چشم‌انداز پایداری شهری جهان قرار گرفته است (عظیمی‌آملی و ارشادی وهرام، ۱۳۹۶). موضوع توسعه از نوع اجتماعی و یا محله‌ای ضرورت‌های مختلفی را در سطح شهرها مدنظر قرار داده است (زنگانه و همکاران، ۱۳۹۶). توسعه اجتماعی محلات با تکیه بر افزایش کیفیت و ایجاد بستری برای شکل‌گیری فضاهای جمعی جهت ثبت خاطره‌ها امری حیاتی در توسعه پایدار است (موسوی، ۱۳۸۵: ۴۵). اما طی دهه‌های گذشته، مقیاس محله حلقه مغفول در نظام برنامه‌ریزی فضایی بوده است (محمدی و رفیعی، ۱۳۹۵). شهر اردبیل طی دهه‌های گذشته به دلایل مختلف اجتماعی، اقتصادی و سیاسی از رشد و توسعه گسترده و پرشتاب برخوردار بوده است و با وجود برنامه‌های مختلف، دگرگونی شهر از ساز و کار برنامه‌ریزی فارغ بوده و مشکلات و نارسایی‌هایی وجود داشته است (مهندسين مشاور پارس آریان راود، ۱۳۹۲: ۶۸). افزایش رشد طبیعی جمعیت، افزایش مهاجرت روستاییان و شهرهای اطراف با ویژگی‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی متفاوت به شهر اردبیل و از طرف دیگر محدودیت‌های طبیعی هم‌چون وضعیت توپوگرافی و سایر محدودیت‌های انسان ساخت مانع فراهم شدن امکانات و فضاهای اساسی زندگی هم‌چون زمین و مسکن مناسب و نیز سایر کاربری‌ها و خدمات حیاتی شهری شده است (محمدی و پاشازاده، ۱۳۹۴). نتیجه این شرایط برهم خوردن تعادل و پایداری اجتماعی و زیستی و نابرابری‌های فضایی به‌ویژه در محله‌ها بوده است و عدم وجود ظرفیت‌های لازم جهت توسعه هماهنگ، ناپایداری محلات را به‌دنبال داشته است. که در این بین تمایزات و عدم توازن در بافت‌های مختلف سطح شهر اردبیل در چهار قالب بافت قدیمی (سنتی و فرسوده) و حاشیه‌ای (اسکان غیر رسمی و روستایی تغییر شکل‌یافته) و بافت میانی و بافت جدید (برنامه‌ریزی‌شده) به این عدم توازن و ناپایداری در مقیاس شهری دامن زده است. لذا شناخت وضعیت ناپایداری و مهم‌ترین مسائل شهری محلات و مقایسه وضعیت محلات از لحاظ شاخص‌های مورد بررسی به‌منظور درک هر چه بیشتر عوامل این ناپایداری، ارتقای سطوح پایداری در محلات شهر اردبیل و برنامه‌ریزی در جهت افزایش هماهنگی از لحاظ شاخص‌های پایداری، مطالعات حاضر را بیش از پیش ضروری ساخته است.

با توجه به مباحث مطرح شده این پژوهش در صدد رسیدن به سوالات زیر می‌باشد:

- مهم‌ترین مسائل محله‌های شهر اردبیل از نظر ابعاد و مولفه‌های برنامه‌ریزی محله‌ای کدام‌اند؟

- وضعیت هر یک از محلات شهر اردبیل از نظر ابعاد و مولفه‌های برنامه‌ریزی محله‌ای در مقایسه با یکدیگر چگونه است؟

پرابلماتیک یا مسأله‌مندی، برخاسته از دغدغه، مشکل یا معضلی است که محقق در پی ارائه راه‌حل برای آن است (Turner, 2006:145) و هرچه دقیق‌تر و عمیق‌تر انجام پذیرد، هم بدعت و هم نظام‌مندی در پژوهش را بیشتر تقویت می‌نماید (میره بیگی، ۱۳۹۵). تبیین پرابلماتیک در توسعه شهری، دومسیر اصلی در زمینه دستیابی به ورودی‌های لازم برای توسعه شهری به ما می‌دهد: مسیر اول مبتنی بر ایده‌ها، نظریه‌ها و رویکردهای خلاقانه‌ای است که از ذهن و دیدگاه شهروندان و مسئولین حاصل می‌شود و یا بر اساس تجارب دیگر شهرها در مسیر توسعه به دست می‌آید. این مسیر معمولاً باید با نیازها و بافت بومی هر منطقه یا شهر تطبیق داده شده تا امکان ارایه راهکارهای مناسب را در توسعه آن فراهم سازد. مسیر دوم مبتنی بر شناسایی مسائل و مشکلات حال و آینده یک شهر است که بر اساس شناخت نقاط ضعف و تهدیدهای موجود قابل استخراج و تحلیل می‌باشد (Jin, Lee, & Kim, 2018). بر این اساس مسئله‌یابی و شناسایی مشکلات موجود در شهر به عنوان یکی از ورودی‌های اصلی توسعه شهری در ترسیم مسیر آینده یک شهر نقشی اساسی ایفا می‌کند (Surya, 2016). در تبیین پرابلماتیک محلات بر مبنای مدیریت محله محور، محرومیت و نابرابری بین محلات نقش مهمی بر کیفیت زندگی و رفاه ساکنین خواهد داشت. طوری که پیامدهای محرومیت و نابرابری؛ واسطه‌ای بین ویژگی‌های محله و رفاه شده و به عنوان نشانه‌ای از تفاوت در خصوصیات بین محله‌های محروم و غیرمحروم شناخته شود. به عنوان مثال از نظر محققان ویژگی‌های فیزیکی محله مانند وجود خدمات و امکانات و دسترسی به

فضای سبز (Mouratidis, 2018a; Zhang, Yung, & Chan, 2018)، همچنین ویژگی‌های ادراک شده از محله که شامل ایمنی، کیفیت زیباشناسی، آرامش و سکوت، تعلق به محله، دلبستگی و شهرت با رضایت از محله ارتباط مثبتی وجود دارد (Cao, Wu & Yuan, 2018; Lovejoy, Handy & Mokhtarian, 2010; Mouratidis, 2018a, Permentier, Bolt & van Ham, 2011).

تعاریف مربوط به شهر متعدد است، اما عموماً شهر را حاصل تعامل سه حوزه می‌دانند؛ حوزه کالبدی و مصنوع، بستر طبیعی و مجموعه‌ای از رفتارها و نیازهای انسانی. اندرکنش این سه لایه با هم شهر را تشکیل می‌دهد (رضوانی، ۱۳۹۵). شهرها محل پیوند نیروهای اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی بوده، بنابراین تلاش کلیه ارکان یک شهر جهت دستیابی به هدف مذکور امری مهم می‌باشد (Schuurmans, Dyrbol & Guay, 2019:17). با توجه به اینکه جهان امروز شاهد جهشی بلند به سوی زندگی هر چه بهتر و با کیفیت تر است و تلاش برای ارتقای کیفیت زندگی، دغدغه اصلی این جریان می‌باشد، در این راه توجه به شهرها به عنوان مراکزی که گرداننده اصلی این جریان هستند، از اهمیت بسیاری برخوردار است (UN Department, 2014:85). از طرفی دیدگاه و نظریه شهرهای مدرن، پاسخی است به تغییرات در شهرها به‌ویژه تحولات اجتماعی که خود وابسته به پدیده جهانی شدن است (Puppim, 2019). در این شهرها تلاش بر آن است که در مسائل اجتماعی و اقتصادی بر فرهنگ محلی و بین‌المللی، به عنوان پاسخی به امر جهانی شدن، تمرکز شود (Howell, 2013:41). شهر مدرن، پاسخ به نیازهای عصر ماشین است و توسعه را نمادی از زندگی مدرن و ماشینی می‌داند (Ibd: 42). بنابراین در این نوع از شهرها زاغه‌ها و بخش غیررسمی شکل می‌گیرند که نمادی از زندگی مدرن و مدرنیسم است؛ بخشی که در حسرت توسعه می‌سوزد و نشان می‌دهد که شهرهای مدرن کمتر پاسخگوی نیازهای انسان‌ها هستند (سادات‌صابری، ۱۳۹۱). بطور کل می‌توان ادعان بیشتر ایده‌های مربوط به شهر مدرن، ارزش‌های انسانی را نادیده می‌گیرند (Samah & Aref, 2009). در دهه‌های اخیر پس از شکست برنامه‌ریزی‌ها، توجهات به مزایای برنامه‌ریزی‌های محلی، آن را در سطوح جهانی به طور چشمگیری افزایش داد. با واگذاری تصمیم‌گیری به افراد محلی، استدلال می‌شود که تصمیمات مناسب تر و کارآمدتری با مسئولیت پذیری بیشتر نسبت به آنچه انجام می‌شود؛ گرفته می‌شود. علاوه بر این، بسیاری از طرفداران محلی‌گرایی از آزادی مالی بیشتر حمایت می‌کنند به گونه‌ای که ارگان‌های محلی می‌توانند بدون دخالت و کنترل از مرکز تصمیم بگیرند که چگونه پول خود را جمع‌آوری و خرج کنند. با آزادی بیشتر مالی و خلاصه تر محلی سازی در مورد اعطای فضا و قدرت به رهبران مدنی برای منافع جوامع محلی است و از این طریق سعی در ایجاد رشد اقتصادی، ایجاد شغل و تامین رفاه است که هم در خدمت منافع محلی و هم ملی است (Wills, 2016). محلی سازی مربوط به یک کثرت فضایی و نهادی دولت و نمایندگی است که لوکیشن قدرت سیاسی و تصمیم‌گیری را از یک مجری متمرکز به سمت تنوع گسترده‌ای از بازیگران در سطوح محلی سوق می‌دهد. محلی‌گرایی به عنوان واکنشی به مرکزیت ادراک شده قرن بیستم، تصور جغرافیایی بسیار متفاوتی از قدرت و عملکرد دولت را بازتاب می‌دهد (Martin, Pike, Tyler & Gardiner, 2015; Pike, Rodriguez, Pose & Tomaney, 2014).

شهر همیشه کارکرد مناسبی ندارد. همگام با توسعه شهری و کیفیت زندگی شهروندان، مشکلات و نارسایی‌های زیادی نیز در شهر وجود دارند (Clark & Wise, 2018:9). امروزه شهرها، بخصوص شهرهای کمتر توسعه یافته، از مشکلات و آسیب‌های جدی در زمینه‌های اقتصادی، فرهنگی، سیاسی، بهداشتی و کالبدی رنج می‌برند (Halsall, Oberoi, Cook & Wankhade, 2013). مسائل و آسیب‌های شهری به واسطه عدم تعادل بین امکانات شهری و جمعیت شهری بوجود آمده و بخاطر نسبت کم آن با توسعه و فقدان مدیریت نوین شهری، تشدید می‌یابند (احدنژاد روشتی و همکاران، ۱۳۹۶). رشد شتابان شهرها و جمعیت شهرنشین و توزیع نامتعادل و ناموزون جمعیت شهری در شبکه شهرهای ایران از عوامل اصلی بروز آسیب‌های اجتماعی می‌باشد (پروزن و همکاران، ۱۳۹۶). می‌توان مهاجرت، حاشیه‌نشینی، ناهمگونی در بافت اجتماعی جامعه شهری، طلاق و نارسایی در ارائه خدمات اجتماعی را به عنوان مهم‌ترین خصیصه‌های آسیب شهری در کشور ایران عنوان کرد (علی‌محسنی، ۱۳۸۸). امروزه رویه غالب عملکردی در برنامه‌ریزی شهرهای کشور ما، بیشتر حرفه و تکنیکی است که از سوی بخش دولتی مستوفی می‌شود و حلقه گم شده آن مشارکت جامعه مدنی و بخش خصوصی در اداره امور شهری است. در این راستا بهترین الگو در جهت رفع نقیصه فوق تحقق حکمروایی مطلوب شهری است که می‌توان تشکیل نهادهای مردمی از جمله مدیریت محله‌محور را از آن قبیل به شمار آورد (ملکی و همکاران، ۱۳۹۷). مدیریت محله‌ای رویکرد نسبتاً جدیدی به بهبود خدمات عموم است. در ساده‌ترین حالت مدیریت محله ارتباطی است بین جوامع محلی و ارائه‌دهندگان خدمات محلی در سطح یک محله به‌منظور مقابله با مشکلات محلی و بهبود خدمات محلی (معاونت شهرسازی و معماری شهرداری اردبیل، ۱۳۹۶). بنابراین در برنامه‌ریزی محله مینا که بر اساس اجتماعات

محلی است، مشارکت مردمی در معنای واقعی آن هدف قرار گرفته و شعار برنامه‌ریزی بوسیله مردم نه برای مردم آرمان این نگرش در برنامه‌ریزی شهری است (رضایی و خدایی، ۱۳۹۶). مدل‌های استفاده شده پژوهش برای تبیین پربلماتیک، مدل‌های تصمیم‌گیری تاپسیس، ویکور و الکتور و مدل ادغامی مدل‌های مذکور به نام مدل کیلند می‌باشد. روش‌ها به شرح ذیل می‌باشند:

روش تاپسیس: مدل تاپسیس توسط هوانگ و یون در سال ۱۹۸۱، پیشنهاد شد. این مدل، یکی از بهترین مدل‌های تصمیم‌گیری چند شاخصه است و از آن، استفاده زیادی می‌شود، در این روش نیز M ، گزینه به وسیله N شاخص، مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. اساس این تکنیک، بر این مفهوم استوار است که گزینه‌ی انتخابی، باید کمترین فاصله را با راه حل ایده‌آل مثبت (بهترین حالت ممکن) و بیشترین فاصله را با راه حل ایده‌آل منفی (بدترین حالت ممکن) داشته باشد. فرض بر این است که مطلوبیت هر شاخص، به طور یکنواخت افزایشی یا کاهش‌ی است و مراحل کار آن شامل موارد ذیل است: (۱) ایجاد ماتریس تصمیم‌گیری؛ (۲) تبدیل ماتریس تصمیم‌گیری موجود به ماتریس "فاقد مقیاس"؛ (۳) ایجاد ماتریس بی‌مقیاس وزنی؛ (۴) مشخص نمودن راه حل ایده‌آل مثبت و ایده‌آل منفی؛ (۵) به دست آوردن اندازه فاصله‌ها؛ (۶) محاسبه نزدیکی نسبی به راه حل ایده‌آل؛ (۷) رتبه بندی گزینه‌ها (شماعی و همکاران، ۱۳۹۸).

مدل ویکور: تکنیک ویکور برای بهینه‌سازی مسائل چندمعیاره در سیستم‌های پیچیده معرفی شد (اختیاری، ۱۳۹۱). ویکور یک روش تصمیم‌گیری چندمعیاره برای حل یک مسئله تصمیم‌گیری گسسته با معیارهای نامناسب واحدهای اندازه‌گیری مختلف و متعارض توسط پروکویچ و زنگ ایجاد شده است (امیری، ۱۳۸۶). این روش یک مجموعه رتبه‌بندی شده از گزینه‌های موجود را با توجه به شاخص‌های متضاد تعیین می‌کند، به طوری که رتبه بندی گزینه‌ها براساس این هدف صورت می‌گیرد. این جواب سازشی یک شاخص رتبه‌بندی چندمعیاره را براساس نزدیکی به جواب ایده‌آل مطرح می‌سازد. هدف اصلی تکنیک ویکور نزدیکی بیشتر به جواب ایده‌آل هر شاخص است (اصغری‌زاده و همکاران، ۱۳۹۰).

مدل الکتور: روش الکتور از دسته روش‌های تصمیم‌گیری است که در آن شاخص‌های کمی و کیفی مورد استفاده قرار می‌گیرند و با مقایسه‌های دو وجهی میان گزینه‌ها، رتبه بندی آنها به دست می‌آید. مسائل چند شاخصه به صورت قراردادی با یک مجموعه از گزینه‌ها، شاخص‌ها و مقادیر برتری بیان می‌شوند. در مقابل روش‌های سنتی که دو رابطه برتری و بی‌تفاوتی را در مقایسه دو گزینه در نظر می‌گرفتند، روش الکتور مفهوم ارزش آستانه بی‌تفاوتی، q ، ارزش آستانه برتری، p ، و روابط برتری را معرفی می‌کند (زالی و همکاران، ۱۳۹۴).

روش و تکنیک‌های ادغامی: ممکن است با توجه به تکنیک‌های مختلفی که در بالا ذکر شد، رتبه بندی متفاوتی برای مسئله واحد به دست بیاید، آن موقع بایستی برای اجماع در رتبه بندی‌های گوناگون از روش‌های ادغام که عبارتند از روش میانگین رتبه‌ها، روش بردا و روش کیلند و غیره استفاده نمود. روش کیلند نه فقط تعداد بردها، بلکه تعداد باخت‌ها را هم بر هر گزینه محاسبه می‌کند. امتیازی که کپ‌لند به هر گزینه می‌دهد، با کم کردن تعداد باخت‌ها از تعداد بردها محاسبه می‌شود. این روش اصلاح شده بردا است با این تفاوت که در اولویت بندی علاوه بر تعداد مسلط شدن (مجموع عناصر هر سطر)، تعداد مغلوب شدن (مجموع عناصر هر ستون) نیز مورد استفاده قرار می‌گیرد. بدین منظور گزینه‌ها بر اساس تفاضل مقادیر تعداد مسلط شدن و تعداد مغلوب شدن اولویت بندی می‌شوند (شماعی و همکاران، ۱۳۹۸).

در سال‌های اخیر پژوهش‌های چندی در زمینه برنامه‌ریزی شهری با محوریت محلات انجام پذیرفته است که به چند مورد مطالعه در حیطه روش پربلماتیک (مسئله‌مندی) که در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفته است، اشاره خواهد شد. لیو مینژین و همکاران^۱ (۲۰۱۳) عوامل مؤثر بر "مسئله‌یابی خلاقانه علمی" را بررسی نموده و چنین نتیجه می‌گیرد که گرایش به خلاقیت و عملکرد تحصیلی به‌طور مستقیم و خودپنداره علمی به‌صورت غیرمستقیم بر مسئله‌یابی خلاقانه علمی در برنامه‌ریزی شهری تأثیر می‌گذارند. میره‌بیگی در پژوهشی نتیجه می‌گیرد؛ علاوه بر عوامل کلان، ویژگی‌ها و مهارت‌های فرد که در متن برنامه‌های پژوهشی برجسته خواهد شد و ادامه خواهد یافت نیز بر مسئله‌یابی خلاقانه شهری تأثیرگذار است (میره‌بیگی، ۱۳۹۵). واتس^۲ (۲۰۰۸) روش‌های مختلف برنامه‌ریزی محله - مینا در کشورهای پیشگام را در این سطح از برنامه‌ریزی فضایی معرفی کرده و روش مشارکت را مبنای توسعه پایدار محله‌ای معرفی می‌کند. سیربانی^۳ (۲۰۰۷) عنوان می‌کند، برنامه‌ریزی محله‌محور همراه با

1. Liu Mingxn et al

2. Wates

1. Sirianni

سرمایه‌گذاری قابل توجه شهر در متخصصان برنامه‌ریز محله‌ای، که به عنوان مجریان رابطه و واسطه‌های اعتماد فعالیت می‌کردند، برای موفقیت در برنامه‌ریزی محله و ظهور فرهنگ حاکمیت مشارکتی در بین انجمن‌های مختلف و اغلب بحث برانگیز جامعه، حیاتی عمل کرده است. کولتون^۱ (2012) به این نتیجه می‌رسد که توجه به مقیاس کوچک و محله‌ای، موجب سهولت در حل مسائل و مشکلات محله‌ای و تحقق توسعه پایدار محله‌ای می‌شود. ویلز^۲ (2016) محلی‌گرایی را نوعی نهادگرایی لیبرال می‌داند و معتقد است محلی‌گرایی، جغرافیای موجود زیرساخت‌ها و ظرفیت‌های مدنی را در معرض دید قرار می‌دهد. ژانگ^۳ و همکاران (2018) در پژوهشی نتیجه می‌گیرند که پیامدهای برنامه‌ریزی محله‌محور ارائه سیاست‌ها و بینش‌هایی برای برنامه‌ریزان و تصمیم‌گیرندگان، برای استفاده بهتر از برنامه‌ریزی‌ها برای دستیابی به توسعه پایدار شهری است. موروکی و شومن^۴ (2019) شاخص‌های تراکم شهری، فرهنگی و اجتماعی، حمل و نقل، اقتصادی، رشد هوشمند، دسترسی به خدمات شهری، امنیت غذایی، حکمروایی شهری و زیست‌پذیری را جهت رسیدن به محله پایدار مناسب می‌دانند. صفائی‌پور و مدانلو جویباری بیان می‌دارند که خروج از توسعه‌نیافتگی محلات ناپایدار مستلزم اقدامات جامع و یکپارچه در تمامی بخش‌های مرتبط با توسعه در چارچوب مدیریت و برنامه‌ریزی توسعه محله‌ای می‌باشد (صفائی‌پور و مدانلو جویباری، ۱۳۹۴). محمدی و رفیعی نتیجه می‌گیرند که تحقق توسعه پایدار محله‌ای مستلزم به‌کارگیری برنامه‌ریزی فضایی در مقیاس محله‌ای است (محمدی و رفیعی، ۱۳۹۵). عظیمی‌آملی و ارشادی‌وهرام نشان می‌دهند که بین میزان مشارکت مردم و مدیریت محله‌های شهری رابطه وجود دارد و با دخالت دادن مردم در تصمیم‌گیری‌ها و تصمیم‌سازی‌ها، مدیریت مطلوب و پایدار محله‌های شهری محقق خواهد شد (عظیمی‌آملی و ارشادی‌وهرام، ۱۳۹۶). ملکی و همکاران عنوان می‌کنند به‌منظور دستیابی به حکمروایی مطلوب در سطح محلات، بازتنظیم قوانین مصوب در رابطه با مدیریت محله‌محور با تأکید بر شاخص‌های پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری و شفافیت پروژه‌های عمرانی در محلات به‌منظور آگاه‌سازی شهروندان و استفاده از مشارکت آن‌ها در طرح‌ها و پروژه‌ها ضروری است (ملکی و همکاران، ۱۳۹۷). شیخ‌زاده و همکاران به این نتیجه دست یافته‌اند که بروز نابرابری در محلات، کیفیت‌هایی را از شهرهای کنونی دریغ ساخته که شهروندان و محیطی سالم در رأس آن‌ها قرار دارد (شیخ‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷). غفاری گیلانده و هاشمی معصوم‌آباد عنوان می‌کنند که بین افزایش میزان حس تعلق محله‌ای با میزان آمادگی برای مشارکت در طرح‌های توسعه محله‌ای ارتباط معناداری وجود دارد (غفاری گیلانده و هاشمی معصوم‌آباد، ۱۳۹۸). با توجه به پیشینه‌های ذکر شده در پژوهش می‌توان ادعا کرد اکثر پژوهش‌ها به بررسی رابطه برنامه‌ریزی محله‌محور با یک شاخص خاص پرداخته و کمتر تمامی شاخص‌های مربوطه را مورد توجه قرار داده‌اند. از جمله مزایای پژوهش حاضر، جامع و مانع بودن معیارهای پژوهش است؛ زیرا در این پژوهش، از تعداد شاخص‌های محدود با شمولیت بالا، استفاده گردیده است. از دیگر مزایای آن می‌توان به انتخاب ۱۰ محله مختلف و پیمایش تک تک محله‌ها و برداشت میدانی از آن‌ها اشاره کرد. در آخرین نکته درباره نوآوری پژوهش، دیدگاه مساله‌مند به موضوع و تکنیک‌های مورد استفاده در پژوهش (روش‌های مختلف تصمیم‌گیری چندمعیاره)، مقایسه نتایج آن‌ها، بررسی پایداری و مقایسه مسائل شهری محلات مختلف مربوط می‌شود.

روش پژوهش

پژوهش حاضر از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ ماهیت توصیفی - تحلیلی می‌باشد. برای انتخاب محلات از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای فضایی استفاده شده است. داده‌های تحقیق به دو روش کتابخانه‌ای و پیمایشی بدست آمد که در روش پیمایشی از پرسشنامه استفاده گردیده است. با استفاده از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای فضایی تعداد ۱۰ محله به روش تصادفی از مناطق پنجگانه شهر اردبیل (از هر منطقه ۲ محله) به عنوان محلات نمونه انتخاب شدند. تعداد نمونه‌ها برای تکمیل پرسشنامه با توجه به جمعیت ۱۰۳۶۳۳ نفری محلات انتخاب شده، با فرمول جامعه آماری کوکران با درصد احتمال صحت گفتار ۹۵ درصد، ۳۸۳ نفر بدست آمد ولی برای اطمینان بیشتر تعداد ۴۰۰ پرسشنامه به تناسب جمعیت هر محله طبق جدول (۲) در سطح محلات توزیع گردید.

جدول ۱. توزیع پرسشنامه‌ها به تناسب جمعیت محلات انتخابی

2. Coulton
3. Wills
4. Zhang
5. Moroke and Schoeman

شماره محله	۲-۱	۶-۱	۳-۲	۹-۲	۳-۳	۱۰-۳	۲-۴	۵-۴	۴-۵	۹-۵
تعداد جمعیت	۱۱۸۹۰	۱۱۹۵۲	۹۰۲۶	۸۲۶۷	۸۲۶۷	۸۳۳۸	۱۱۹۰۰	۱۰۰۸۴	۱۰۱۱۷	۱۱۸۹۵
تعداد پرسشنامه	۴۶	۴۶	۳۵	۳۹	۳۲	۳۲	۴۶	۳۹	۳۹	۴۶

انتخاب نمونه‌ها برای تکمیل پرسشنامه به روش تصادفی و بصورت پراکنده برای پوشش حداکثری محله انجام یافته و جهت ارزیابی داده‌های بدست آمده از پرسشنامه‌ها که در محیط نرم‌افزار SPSS انجام گرفت، نرمال بودن متغیرها با آزمون اسمیرنوف کولموگروف سنجیده شد و معناداری بالای ۰/۰۵ در تمامی متغیرها نشان از نرمال بودن متغیرها داشت. همچنین پایایی ابزار تحقیق از طریق آزمون آلفای کرونباخ مورد سنجش قرار گرفت و در تمامی محلات ضریب بالای ۰/۷ بدست آمد که نشان از سطح مطلوب پایایی برای پرسشنامه می‌باشد. سپس با استفاده از آزمون t-test وضعیت مسئله دار بودن محلات شهر اردبیل از نظر برنامه‌ریزی محله‌ای مورد ارزیابی قرار گرفت. در بخش بعدی پژوهش در محیط Excel و با استفاده از مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره شامل مدل‌های تاپسیس، ویکور، الکتور و مدل ادغامی کپلند، ۱۰ محله انتخابی از مناطق پنجگانه شهر اردبیل از لحاظ مسئله‌دار بودن از نظر برنامه‌ریزی محله‌ای رتبه‌بندی شدند. برای تعیین وزن معیارها از روش آنتروپی شانون استفاده گردید. ابعاد و مولفه‌های برنامه‌ریزی محله‌ای (کالبدی، اجتماعی و فرهنگی، اقتصادی، زیست‌محیطی، دسترسی به خدمات شهری، حکمروایی خوب شهری) با ترکیب شاخص‌های تحقیقات قبلی و همچنین نظرخواهی از صاحب نظران پژوهشگر در حوزه برنامه‌ریزی محله‌ای به شرح جداول (۲) و (۳) تعیین و مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۲. ابعاد، شاخص‌ها و معرف‌های برنامه‌ریزی محله‌ای

ابعاد	شاخص‌ها	معرف‌ها
کالبدی	پیاده رو	کیفیت کف پوش‌های پیاده رو، ایجاد انگیزه، زیبایی در طراحی، عرض پیاده رو، جدایی مسیرهای پیاده از سواره
	کوچه	کیفیت آسفالت یا کف پوش کوچه، عرض کوچه، وجود کوچه‌های بن‌بست
	خیابان	عرض خیابان اصلی، عرض خیابان فرعی
	خوانایی	نصب مناسب و خوانای نام خیابان‌ها
	مسکن	واحدهای مسکونی بدون مجوز، واحدهای مسکونی دارای تخلف اضافه بنا، کیفیت و دوام واحدهای مسکونی، وجود تنوع مسکن
اجتماعی	مکان عمومی	مکان‌های مناسب برای تجمع ساکنین محله
	مشارکت	مشارکت ساکنین محلات در رفع مشکلات، مشارکت در پرداخت عوارض شهرداری، تمایل به مشارکت در خودیاری مالی محله، تمایل به مشارکت در رفع مشکلات محله، قائل بودن حق مشارکت برای خود در ساکنین محلات در مورد مسائل محله‌ای
	اعتماد	اعتماد به اهالی محله، اعتماد به مدیریت شهری
	آگاهی و شناخت	آگاهی و شناخت نسبت به محله و مسائل آن، شناخت و ارتباط با اهالی محله، تمایل به شناخت از محله و مسائل آن، تمایل به شناخت و ارتباط با اهالی محله
فرهنگی	هویت	احساس تعلق به محله و عدم تمایل به ترک محله، احساس مسئولیت نسبت به محله، وجود نمادها و نشانه‌های هویتی محله
	وجود بستر فرهنگی مناسب	وجود آداب مربوط به رعایت نظافت محله از طرف ساکنین، احساس مسئولیت مردم محله نسبت به اموال و اماکن عمومی محله، رعایت حقوق افراد محله، رعایت حقوق همسایه، آموزش شهروندی از طرف شهرداری
	اشتغال ساکنین	میزان بیکاری در محله، میزان درآمد خانوارهای محله، نزدیک بودن محل زندگی با محل کار
اقتصادی	ارزش زمین	ارزش زمین و املاک مسکونی
	نیازهای اولیه اقتصادی	میزان توانایی خانواده‌ها در تامین هزینه‌های آموزشی فرزندان، توانایی تامین مواد غذایی اساسی
محیطی	نظافت	برداشت زباله خانگی، جمع‌آوری آب‌های سطحی، دفع فاضلاب
	فضای سبز	تعداد و کیفیت فضاهای سبز(درختان، گل‌کاری، درختچه‌ها، چمن)
	آلودگی	آلودگی صوتی، بصری و زیست‌محیطی توسط ماشین‌های سنگین، وجود حیوانات مزاحم، کاربری‌های مزاحم
دسترسی به خدمات عمومی شهری	مخاطرات محله‌ای	نظر اهالی راجع مسائلی مثل: سیل، آبگرفتگی، یخبندان و ...
	فضای سبز	دسترسی به پارک، مناسب بودن محل بازی کودکان
	بهداشتی و درمانی	درمانگاه، خانه بهداشت
حمل و نقل عمومی	حمل و نقل عمومی	اتوبوس‌های عمومی، تاکسی‌های شهری

مایحتاج اولیه	مغازه های متعدد و متنوع
آموزشی	مهد کودک، دبستان
ورزشی	اماکن ورزشی
مذهبی	اماکن مذهبی
روشنایی معابر	روشنایی خیابان و پیاده رو، روشنایی کوچه های محله
جرایم	میزان جرایم، جرایم در اثر فقر فرهنگی
امن بودن معابر	امن بودن پیاده رو برای عبور اقشار آسیب پذیر(مانند سالمندان، معلولان و کودکان)، امن بودن برای بانوان، ناامنی در اثر توقف غیرقانونی ماشینهای سنگین، وجود نقاط حادثه خیز در خیابانهای اصلی و فرعی
احساس امنیت	وجود فضای تاریک، پنهان و ناامن، احساس امنیت روانی در محله
مشارکت	مشارکت ساکنین در انجام پروژه ها، نظرخواهی از ساکنین محلات
پاسخگویی	میزان پاسخگویی مدیریت شهری به ساکنین، برگزاری جلسات عمومی در محله
مسئولیت پذیری	اعتراف مدیران به اشتباهات خود، پیگیری تحقق طرح‌های در دست اجرا
قانونمندی	مقاومت در برابر رفتارهای خلاف قانون اهالی محله
توافق جمعی	همسویی و همفکری مسئولان و اهالی محله، هم‌فکری مسئولین مرتبط محله با سایر سازمان‌ها و نهادهای شهری، حمایت از منافع اکثریت گروه‌ها و طبقات اجتماعی، ایجاد ساز و کاری برای مشورت بین سازمان‌های رسمی توسعه شهری و شهروندان
عدالت محوری	پوشش همه جوانب زندگی در محله، نگاه یکسان به کل محله
شفافیت	اطلاع شهروندان از طرح‌های موجود و آتی، شفافیت در انتخاب پیمانکاران، شفافیت در هزینه کرد، شفافیت در نظارت، اظهار نظر مردم نسبت به موفقیت طرح‌ها
اثربخشی و کارایی	در نظر داشتن رضایت ساکنین محلات، اثربخشی و کارایی اقدامات
بینش راهبردی	نگاه فراتر از روزمرگی به برنامه‌ریزی محلات، اندیشیدن به اثرات نهایی برنامه در تمامی ابعاد(اجتماعی و فرهنگی، کالبدی، زیست‌محیطی، اقتصادی، امنیتی) در محلات قبل از انجام، وجود برنامه‌ریزی راهبردی برای محلات
تفویض مسئولیت به سطوح پایین	امکان نظارت از طرف ساکنین محلات، وجود تشکیلات محله‌ای مانند نهاد مدیریت محله یا شورایاری در محله، انتخاب پیمانکاران طرح‌ها و پروژه‌ها با نظر ساکنان محله
امنیت	امنیت رفت و آمد مردم محله، امنیت روانی مردم محله، امنیت جانی مردم محله

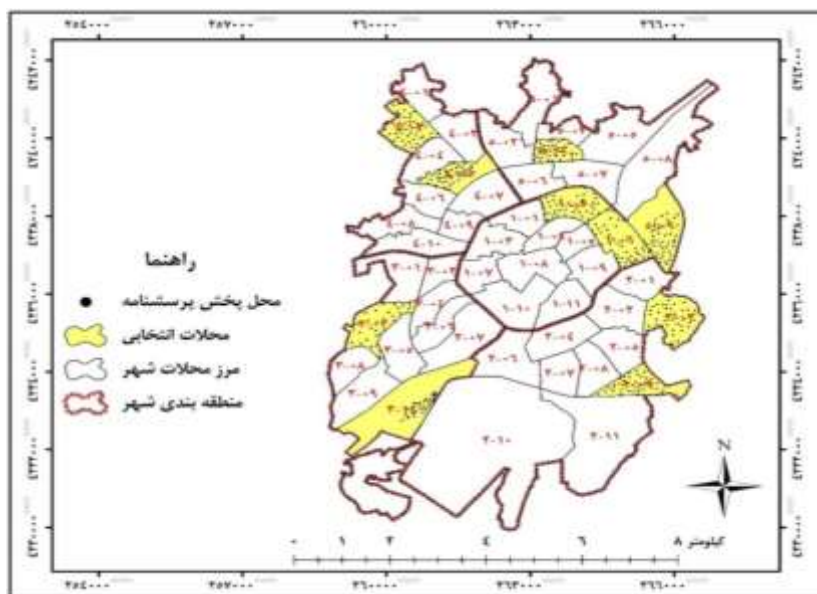
تولید

حکمرانی مطلوب شهری

منبع: به روز شده توسط نگارندگان (۱۳۹۸) از (ملکی و همکاران، ۱۳۹۷)، (شیخ‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷)، (محمدی و رفیعی، ۱۳۹۵)، (نوریان و مظفری‌پور، ۱۳۹۲)، (فروزنده، ۱۳۸۹)، (زیاری و همکاران، ۱۳۹۳)، (پرویز و همکاران، ۱۳۹۶)، (قناد و صرافی، ۱۳۹۸)، (Wates, 2008)، (Smith, 2011)، (Barton, 2003)

قلمرو جغرافیایی پژوهش

شهر اردبیل در شمال غرب ایران بین ۱۱° ۳۸' تا ۱۸° ۳۸' عرض شمالی و ۱۴° ۴۸' تا ۲۰° ۴۸' طول شرقی از نصف‌النهار گرینویچ با ارتفاع متوسط ۱۴۰۰ متر از سطح دریا قرار گرفته است. شهر اردبیل مرکز استان اردبیل در فاصله ۵۸۸ کیلومتری شمال غرب تهران واقع شده است و بر اساس آخرین گزارشات، جمعیت آن ۵۲۹۳۷۴ نفر بوده و مساحتی برابر ۶۲،۸۹۰،۹۶۲ متر مربع را شامل می‌شود و طبق آخرین تقسیم‌بندی شامل ۵ منطقه و ۵۱ محله می‌باشد (رشید کلویر و اکبری، ۱۳۹۸؛ سلیمانیان و همکاران، ۱۳۹۹؛ معاونت شهرسازی و معماری شهرداری اردبیل، ۱۳۹۶). برای ارزیابی و تبیین موضوع از میان محلات شهر اردبیل از هر منطقه شهرداری تعداد ۲ محله بصورت تصادفی و در مجموع ۱۰ محله در سطح شهر اردبیل انتخاب گردیده است که اطلاعات هر کدام در جدول (۳) آورده شده است.

شکل ۱. محله بندی شهر اردبیل، محلات انتخابی و نحوه بخش پرسشنامه

جدول ۳. اطلاعات محلات انتخابی در پژوهش

شماره منطقه	شماره محله	تعداد جمعیت	مساحت (متر مربع)	تراکم جمعیت
منطقه ۱	۲	۱۱۸۹۰	۹۵,۲۰۱	۱۲۹,۸۱۹
	۶	۱۱۹۵۲	۱۱۱,۲۷۰	۱۰۷,۴۱۱
منطقه ۲	۳	۹۰۲۶	۱۱۲,۲۱	۷۹,۷۲۷
	۹	۱۰۱۶۴	۸۴,۵۷۸	۸۴,۵۷۸
منطقه ۳	۳	۸۲۶۷	۱۰۰,۷۵	۸۲,۰۴۹
	۱۰	۸۳۳۸	۲۳۱,۷۸	۲۵,۹۷۳
منطقه ۴	۲	۱۱۹۰۰	۹۰,۴۶۷	۱۳۴,۹۷۷
	۵	۱۰۰۸۴	۸۰,۴۵۲	۱۲۵,۳۸۳
منطقه ۵	۴	۱۰۱۱۷	۵۴,۶۰۵	۱۸۵,۲۷۴
	۹	۱۱۸۹۵	۱۴۵,۵۰۰	۸۵,۶۱۷

منبع: معاونت شهرسازی و معماری شهرداری اردبیل، ۱۳۹۶

یافته‌ها و بحث

یافته‌های توصیفی

سنجش وضعیت مسئله دار بودن محلات شهر اردبیل

داده‌های توصیفی از مشخصات عمومی جامعه آماری که حاصل پیاده سازی داده های میدانی در نرم افزار SPSS بوده است، نشان می دهد که از تعداد ۴۰۰ پاسخ دهنده (عمدتاً سرپرست خانوار) ۲۴/۸ درصد زن و ۷۵/۳ درصد مرد می باشند. میانگین سنی پاسخ دهندگان حدود ۴۰ سال و میانگین سکونت در محل بیش از ۲۰ سال می باشد. برای بررسی میزان مسئله دار بودن محلات شهر اردبیل از نظر ابعاد و مولفه های برنامه ریزی محله ای از آزمون t-test استفاده شده است. در این آزمون از طیف ۵ گزینه ای لیکرت برای سنجش میزان مسائل محلات شهر اردبیل استفاده شد که در آن امتیاز ۱ نشان دهنده کمترین میزان مسئله داری و امتیاز ۵ نشان دهنده بیشترین میزان مسئله داری در محلات می باشد و عدد ۳ به عنوان میانگین نظری پاسخ ها در نظر گرفته شده است و در واقع میانگین مسئله دار بودن با عدد ۳ سنجیده می شود. در این راستا جهت سنجش مسائل در محلات شهر اردبیل در ۸ بعد کالبدی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، محیطی، دسترسی به خدمات عمومی شهری، امنیت و حکمروایی مطلوب شهری با ۴۱ معیار و ۷۵ معرف از دیدگان ساکنین محلات مورد سنجش قرا گرفته است. نتایج آزمون t تک نمونه ای در محلات مختلف به شرح جدول (۴) ارائه شده است.

جدول ۴. آزمون تی تک نمونه‌ای جهت سنجش مسائل محله ای

شماره محله	ابعاد					ارزش تست=۳				
	مقدار t	معیاردار	فاصله اطمینان ۰/۹۵	پ.ی. ز.ی.	ابعاد	مقدار t	معیاردار	فاصله اطمینان ۰/۹۵	پ.ی. ز.ی.	ابعاد
۱-۲	۳/۱۵	۲/۵۶	۰/۰۱	۰/۰۳	کالبدی	۳/۱۵	۲/۵۶	۰/۰۱	۰/۰۳	کالبدی
	۲/۹۸	-۰/۱۷	۰/۸۶	-۰/۳۴	اجتماعی	۲/۹۸	-۰/۱۷	۰/۸۶	-۰/۳۴	اجتماعی
	۲/۹۵	-۰/۳۷	۰/۷۸	-۰/۳۵	فرهنگی	۲/۹۵	-۰/۳۷	۰/۷۸	-۰/۳۵	فرهنگی
	۲/۹۹	-۰/۰۷	۰/۹۴	-۰/۲۱	اقتصادی	۲/۹۹	-۰/۰۷	۰/۹۴	-۰/۲۱	اقتصادی
	۳/۱۰	۱/۲۳	۰/۲۲	-۰/۰۶	محیطی	۳/۱۰	۱/۲۳	۰/۲۲	-۰/۰۶	محیطی
	۲/۹۶	-۰/۲۸	۰/۷۷	-۰/۲۸	دسترسی	۲/۹۶	-۰/۲۸	۰/۷۷	-۰/۲۸	دسترسی
	۳/۰۴	۱/۲۱	۰/۲۳	-۰/۰۳	امنیت	۳/۰۴	۱/۲۱	۰/۲۳	-۰/۰۳	امنیت
	۲/۰۵	-۱۲/۱۴	۰/۰۰	-۱/۰۹	حکمروایی مطلوب	۲/۰۵	-۱۲/۱۴	۰/۰۰	-۱/۰۹	حکمروایی مطلوب
	۳/۵۵	۶/۶۷	۰/۰۰	۰/۳۸	کالبدی	۳/۵۵	۶/۶۷	۰/۰۰	۰/۳۸	کالبدی
	۲/۷۰	-۴/۲۲	۰/۰۰	-۰/۴۳	اجتماعی	۲/۷۰	-۴/۲۲	۰/۰۰	-۰/۴۳	اجتماعی
۲-۳	۲/۸۷	-۰/۹۹	۰/۳۲	-۰/۳۸	فرهنگی	۲/۸۷	-۰/۹۹	۰/۳۲	-۰/۳۸	فرهنگی
	۳/۳۰	۴/۲۲	۰/۰۰	۰/۱۵	اقتصادی	۳/۳۰	۴/۲۲	۰/۰۰	۰/۱۵	اقتصادی
	۳/۴۱	۴/۲۸	۰/۰۰	۰/۲۱	محیطی	۳/۴۱	۴/۲۸	۰/۰۰	۰/۲۱	محیطی
	۳/۱۵	۱/۷۳	۰/۰۹	-۰/۰۲	دسترسی	۳/۱۵	۱/۷۳	۰/۰۹	-۰/۰۲	دسترسی
	۳/۱۶	۲/۴۲	۰/۰۲	۰/۰۲	امنیت	۳/۱۶	۲/۴۲	۰/۰۲	۰/۰۲	امنیت
	۴/۲۳	۲۰/۴۴	۰/۰۰	۰/۱۱	حکمروایی مطلوب	۴/۲۳	۲۰/۴۴	۰/۰۰	۰/۱۱	حکمروایی مطلوب
	۳/۲۰	۳/۹۳	۰/۰۰	۰/۰۹	کالبدی	۳/۲۰	۳/۹۳	۰/۰۰	۰/۰۹	کالبدی
	۳/۰۰	۰/۰۰	۱/۰۰	-۰/۱۱	اجتماعی	۳/۰۰	۰/۰۰	۱/۰۰	-۰/۱۱	اجتماعی
	۳/۲۴	۳/۷۰	۰/۰۰	۰/۱۰	فرهنگی	۳/۲۴	۳/۷۰	۰/۰۰	۰/۱۰	فرهنگی
	۳/۹۰	۸/۵۱	۰/۰۰	۰/۶۸	اقتصادی	۳/۹۰	۸/۵۱	۰/۰۰	۰/۶۸	اقتصادی
۳-۴	۳/۳۸	۵/۶۱	۰/۰۰	۰/۲۴	محیطی	۳/۳۸	۵/۶۱	۰/۰۰	۰/۲۴	محیطی
	۳/۲۸	۴/۶۵	۰/۰۰	۰/۱۵	دسترسی	۳/۲۸	۴/۶۵	۰/۰۰	۰/۱۵	دسترسی
	۳/۱۷	۲/۵۳	۰/۰۱	۰/۰۳	امنیت	۳/۱۷	۲/۵۳	۰/۰۱	۰/۰۳	امنیت
	۳/۷۲	۱۱/۱۴	۰/۰۰	۰/۵۹	حکمروایی مطلوب	۳/۷۲	۱۱/۱۴	۰/۰۰	۰/۵۹	حکمروایی مطلوب
	۳/۲۶	۴/۵۲	۰/۰۰	۰/۱۴	کالبدی	۳/۲۶	۴/۵۲	۰/۰۰	۰/۱۴	کالبدی
	۲/۳۳	-۷/۹۹	۰/۰۰	-۰/۸۲	اجتماعی	۲/۳۳	-۷/۹۹	۰/۰۰	-۰/۸۲	اجتماعی
	۲/۹۸	-۰/۱۲	۰/۹۰	-۰/۳۳	فرهنگی	۲/۹۸	-۰/۱۲	۰/۹۰	-۰/۳۳	فرهنگی
	۳/۵۸	۴/۵۳	۰/۰۰	۰/۳۲	اقتصادی	۳/۵۸	۴/۵۳	۰/۰۰	۰/۳۲	اقتصادی
	۳/۴۶	۵/۹۶	۰/۰۰	۰/۳۰	محیطی	۳/۴۶	۵/۹۶	۰/۰۰	۰/۳۰	محیطی
	۳/۰۴	۰/۵۳	۰/۵۹	-۰/۱۲	دسترسی	۳/۰۴	۰/۵۳	۰/۵۹	-۰/۱۲	دسترسی
۴-۵	۳/۰۴	۱/۱۰	۰/۲۷	-۰/۰۳	امنیت	۳/۰۴	۱/۱۰	۰/۲۷	-۰/۰۳	امنیت
	۳/۲۷	۳/۲۶	۰/۰۰	۰/۱۰	حکمروایی مطلوب	۳/۲۷	۳/۲۶	۰/۰۰	۰/۱۰	حکمروایی مطلوب
	۳/۳۹	۸/۷۴	۰/۰۰	۰/۳۰	کالبدی	۳/۳۹	۸/۷۴	۰/۰۰	۰/۳۰	کالبدی
	۳/۶۴	۷/۴۷	۰/۰۰	۰/۴۶	اجتماعی	۳/۶۴	۷/۴۷	۰/۰۰	۰/۴۶	اجتماعی
	۳/۵۲	۴/۷۹	۰/۰۰	۰/۳۰	فرهنگی	۳/۵۲	۴/۷۹	۰/۰۰	۰/۳۰	فرهنگی
	۳/۶۱	۵/۷۰	۰/۰۰	۰/۳۹	اقتصادی	۳/۶۱	۵/۷۰	۰/۰۰	۰/۳۹	اقتصادی
	۳/۰۰	۰/۱۲	۰/۹۰	-۰/۱۴	محیطی	۳/۰۰	۰/۱۲	۰/۹۰	-۰/۱۴	محیطی
	۳/۷۵	۸/۲۴	۰/۰۰	۰/۵۶	دسترسی	۳/۷۵	۸/۲۴	۰/۰۰	۰/۵۶	دسترسی
	۳/۰۶	۱/۶۴	۰/۱۰	-۰/۰۱	امنیت	۳/۰۶	۱/۶۴	۰/۱۰	-۰/۰۱	امنیت
	۳/۵۰	۷/۷۵	۰/۰۰	۰/۳۷	حکمروایی مطلوب	۳/۵۰	۷/۷۵	۰/۰۰	۰/۳۷	حکمروایی مطلوب

نتایج حاصل نشان می‌دهد که در محلات شماره ۳-۳، ۳-۱۰، ۴-۵ و ۵-۴، میانگین تمامی ابعاد بیشتر از میانگین عدد ثابت (۳) بوده و مسئله داری این ابعاد را نمایش می‌دهد. اما کمترین میانگین از نظر ابعاد برنامه‌ریزی بیشتر در ابعاد اجتماعی و فرهنگی است که در محلات شماره ۱-۲، ۱-۶، ۲-۳، ۲-۹، ۴-۲ و ۵-۹ حاصل شده است. این عوامل نشان می‌دهد که محلات از نظر این ابعاد دچار مسئله دار نبوده‌اند و مشارکت شهروندان در امور محله‌ای افزایش داشته و وجود بسترهای فرهنگی باعث افزایش شناخت و آگاهی کامل آنها نسبت به وظایف خود در مدیریت محله‌ای شده است. از طرف دیگر تنها وجود میانگین بالای عدد ۳ (میانگین نظری در این تحقیق) نمی‌تواند دلیل بر ادعای مسئله‌دار بودن محلات تحقیق باشد. برای تفسیر نتایج آزمون و مشخص نمودن وضعیت مسئله‌دار بودن محلات در ابعاد مختلف از نظر برنامه‌ریزی محله‌ای بر اساس یافته‌های جدول (۴)، باید از جدول (۵) استفاده نماییم.

جدول ۵. خلاصه روش تفسیر نتایج آزمون تی تک نمونه‌ای

نتیجه فرضیه	فاصله اطمینان	مقایسه آماره آزمون و مقدار بحرانی	مقایسه مقدار معناداری و سطح خطا
تایید ادعا (مسئله دار بودن)	هر دو کران مثبت	$T > 1/96$	$0.05 < Sig.$
تایید خلاف ادعا (عدم مسئله داری)	هر دو کران منفی	$T < 1/96$	$0.05 > Sig.$
عدم امکان اظهار نظر	یک کران مثبت و یک کران منفی	فرقی نمی‌کند	فرقی نمی‌کند

منبع: حبیبی، ۱۳۹۲: ۵۹

جدول ۵. نتایج تفسیر آزمون تی تک نمونه‌ای با استناد به جدول ۵

ابعاد محلات	کالبدی	اجتماعی	فرهنگی	اقتصادی	محیطی	دسترسی	امنیت	حکروایی مطلوب
۱-۲	✓	*	*	*	*	*	*	*
۱-۶	*	*	*	✓	*	*	*	✓
۲-۳	✓	*	*	✓	✓	*	✓	✓
۲-۹	*	*	✓	✓	✓	✓	*	✓
۳-۳	✓	*	✓	✓	✓	✓	✓	✓
۳-۱۰	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
۴-۲	✓	*	*	✓	✓	*	*	✓
۴-۵	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
۵-۴	✓	✓	✓	✓	*	✓	*	✓
۵-۹	*	*	*	✓	*	✓	*	✓

در جدول (۶) علامت تیک (✓) به نشانه تایید ادعا یعنی سطح بالای وجود مسائل در محلات و علامت ضربدر (×) به نشانه عدم تایید ادعا یعنی نبود سطح بالای مسائل و علامت ستاره (*) به نشانه عدم امکان اظهار نظر در مورد محلات تحقیق می‌باشد. نتایج تحقیق در این جدول نشان می‌دهد با توجه به نبود عدم تایید ادعا در ابعاد مورد بررسی، هیچ کدام از محلات مورد مطالعه بطور کامل عاری از مسائل و مشکلات محله‌ای نیستند. در یک مقایسه ظاهری محله شماره ۲ از منطقه ۱ وضعیت بهتری نسبت به سایر مناطق در کمتر بودن مسائل و مشکلات محله‌ای دارد. ولی همانگونه که از جدول پیداست ابعادی هم که وجود سطح بالای مسائل محله‌ای در آنها تأیید نشده به میانگین نظری (عدد ۳) بسیار نزدیک هستند و در صورت عدم توجه و عدم تقویت سطوح ابعاد مورد نظر ممکن است تبدیل به ابعاد مسئله‌دار در محلات مذکور شوند. محله شماره ۱۰ از منطقه ۳ و محله شماره ۵ از منطقه ۴ با تأیید ادعای مسئله‌دار بودن در تمامی ابعاد، بالاترین میزان مسائل محله‌ای را دارا می‌باشند. نتایج آزمون T نشانگر این بود که ابعاد اقتصادی و حکمروایی مطلوب شهری با بیشترین فراوانی تأیید، مسئله سازترین ابعاد در حیطه برنامه‌ریزی محله‌ای می‌باشد. به‌طوریکه با نتایج پژوهش موروکی و شومن (2019) که عنوان می‌کنند؛ شاخص‌های حکمروایی شهری و اقتصادی جهت رسیدن به محله پایدار مناسب می‌باشد و ملکی و همکاران (۱۳۹۷) که عنوان می‌کنند به منظور دستیابی به حکمروایی مطلوب در سطح محلات، بازتنظیم قوانین مصوب در رابطه با مدیریت محله‌محور با تأکید بر شاخص‌های پاسخگویی و مسئولیت‌پذیری و شفافیت پروژه‌های عمرانی در محلات به منظور آگاه‌سازی شهروندان و استفاده از مشارکت آن‌ها در طرح‌ها و پروژه‌ها ضروری است، هم‌سو می‌باشد.

رتبه‌بندی محلات شهر اردبیل از نظر مسئله‌دار بودن

در ادامه تحقیق محلات انتخابی بر اساس ابعاد هشت‌گانه برنامه‌ریزی محله‌ای از لحاظ میزان مسئله‌دار بودن مقایسه و اولویت‌بندی شدند. در این راستا از میانگین نظرات ساکنین محلات به سوالات طراحی شده در مورد هر بعد، به عنوان ماتریس خام استفاده شده است که در جدول (۷) ارائه گردیده است.

جدول ۶. ماتریس داده‌های خام (ماتریس تصمیم‌گیری) در محلات شهر اردبیل

ابعاد محلات	کالبدی	اجتماعی	فرهنگی	اقتصادی	محیطی	دسترسی	امنیت	حکروایی مطلوب
۱-۲	۳/۱۵۶	۲/۹۸۰	۲/۹۵۶	۲/۹۹۲	۳/۱۰۶	۲/۹۶۵	۳/۰۴۹	۲/۰۵۹
۱-۶	۲/۸۳۱	۲/۹۱۷	۲/۹۱۷	۳/۵۵۰	۲/۷۷۴	۲/۸۶۹	۲/۷۴۷	۳/۳۴۶
۲-۳	۳/۵۵۱	۲/۷۰۴	۲/۸۷۴	۳/۳۰۰	۳/۴۱۴	۳/۱۵۴	۳/۱۶۶	۴/۲۳۶
۲-۹	۳/۰۹۲	۲/۹۷۴	۳/۳۷۴	۳/۳۶۷	۳/۳۲۶	۳/۲۶۹	۳/۰۴۶	۳/۹۰۲
۳-۳	۳/۲۰۵۱	۳/۰۰۰	۳/۲۴۳	۳/۹۰۱	۳/۳۸۶	۳/۲۸۴	۳/۱۷۰	۳/۷۲۷
۳-۱۰	۳/۲۹۱	۳/۷۶۳	۳/۶۶۲	۳/۵۵۷	۳/۴۹۶	۳/۶۵۰	۳/۲۵۰	۳/۹۰۳
۴-۲	۳/۲۶۲	۲/۳۳۸	۲/۹۸۷	۳/۵۸۳	۳/۴۶۷	۳/۰۴۳	۳/۰۴۱	۳/۲۷۹
۴-۵	۳/۸۲۶	۳/۳۷۹	۳/۹۴۳	۴/۲۵۶	۴/۱۰۵	۳/۳۷۶	۳/۳۸۶	۴/۱۶۶
۵-۴	۳/۳۹۴	۳/۶۴۱	۳/۵۲۳	۳/۶۱۵	۳/۰۰۹	۳/۷۵۱	۳/۰۶۹	۳/۵۰۲
۵-۹	۳/۱۰۷	۳/۱۵۹	۰۰۴۳۳	۳/۳۰۴	۲/۹۰۴	۳/۱۶۰	۳/۰۴۱	۴/۲۵۹

میانگین‌های بدست آمده در جدول (۷) بدون لحاظ کردن وزن ابعاد تحقیق بدست آمده‌اند و حالت کلی دارند. جهت ارزیابی دقیق‌تر و استفاده از مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره در ابتدا وزن ابعاد را با استفاده از آنتروپی شانون طبق جدول (۸) بدست آورده ایم.

جدول ۷. وزن هر یک از ابعاد براساس آنتروپی شانون

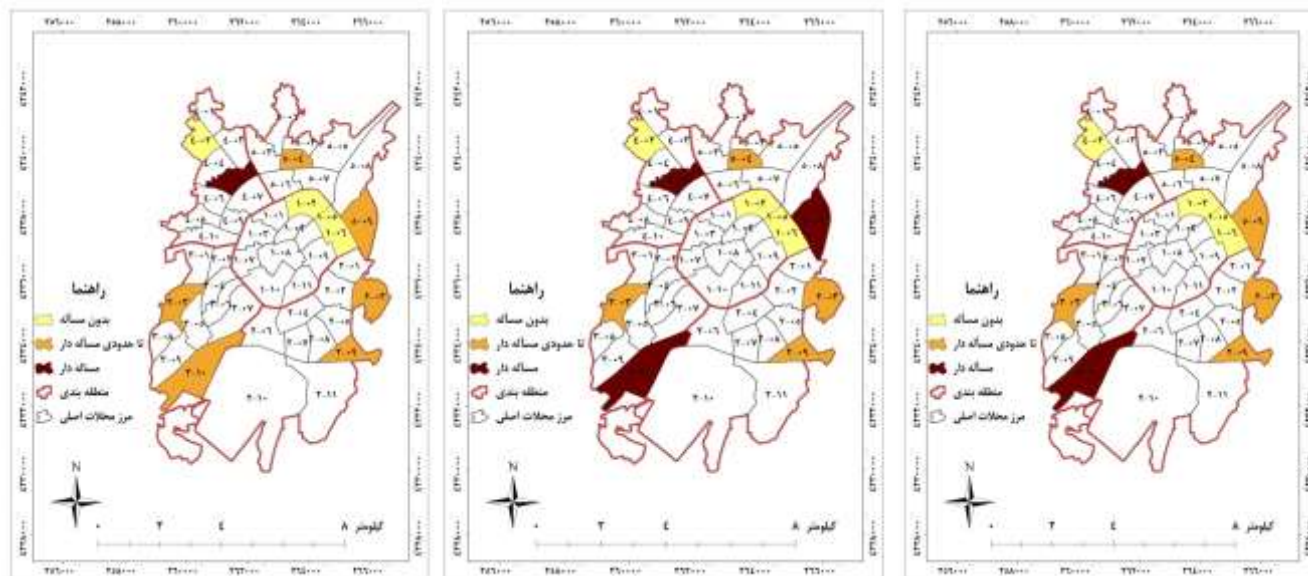
ابعاد	کالبدی	اجتماعی	فرهنگی	اقتصادی	محیطی	دسترسی	امنیت	حکروایی مطلوب
وزن	۰/۰۶۴	۰/۱۷۳	۰/۱۱۶	۰/۰۸۹	۰/۱۲۱	۰/۰۶۹	۰/۰۲۷	۰/۳۳۸

بعد از بدست آوردن وزن ابعاد تحقیق، برای رتبه‌بندی محلات مورد مطالعه از نظر مسئله‌دار بودن با توجه به ابعاد و مولفه‌های برنامه‌ریزی محله‌ای از مدل‌های تاپسیس، الکترو و ویکور استفاده شده است. نتایج نهایی در جدول (۹) ارائه شده است.

جدول ۸. رتبه‌بندی محلات شهر اردبیل از نظر مسئله‌دار بودن با استفاده از مدل‌های تصمیم‌گیری چندمعیاره

نام محله	مقدار تاپسیس	رتبه در تاپسیس	مقدار الکترو	رتبه در الکترو	مقدار ویکور	رتبه در ویکور
۱-۲	۰,۱۵۱	۱۰	-۹	۷	۱	۱۰
۱-۶	۰,۵۰۹	۸	-۹	۷	۰,۵۴۵	۸
۲-۳	۰,۷۱۷	۴	۱	۴	۰,۳۶۵	۷
۲-۹	۰,۷۱۱	۵	-۳	۵	۰,۳۰۳	۵
۳-۳	۰,۶۷۸	۶	-۳	۵	۰,۲۸۵	۴
۳-۱۰	۰,۸۰۷	۲	۵	۲	۰,۰۹۱	۲
۴-۲	۰,۴۷۲	۹	-۷	۶	۰,۵۷۰	۹
۴-۵	۰,۸۷۸	۱	۷	۱	۰,۰۰۶	۱
۵-۴	۰,۶۴۹	۷	-۳	۵	۰,۲۸۲	۳
۵-۹	۰,۷۴۳	۳	۴	۳	۰,۳۳۵	۶

با به توجه اوزان بدست آمده و استفاده از ابزار طبقه‌بندی (Reclassify) در نرم‌افزار Arc Gis، محلات در سه طبقه بدون مسأله، تا حدودی مسأله‌دار و مسأله‌دار طبقه‌بندی شدند. شکل (۲) خروجی حاصل از سه مدل مختلف استفاده در پژوهش را نشان می‌دهد.

الف) رتبه بندی محلات با روش تاپسیس

ب) رتبه بندی محلات با روش الکترو

ج) رتبه بندی محلات با روش ویکور

شکل ۲. وضعیت مسأله‌داری محلات شهر اردبیل طبق خروجی سه مدل تاپسیس، الکترو و ویکور

تلفیق نتایج با فن کپلند (برهم نهاد خروجی سه مدل)

با توجه به نتایج بدست آمده ملاحظه می‌شود که رتبه تمامی محلات در هر سه مدل مذکور یکسان نمی‌باشد، بنابراین برای رفع تفاوت‌های بدست آمده از مدل ادغامی کپلند استفاده شد تا با مقایسه رتبه‌های محلات (بردها و باخت‌ها) رتبه‌بندی نهایی صورت بگیرد. خروجی مدل کپلند در جدول (۱۰) ارائه شده است.

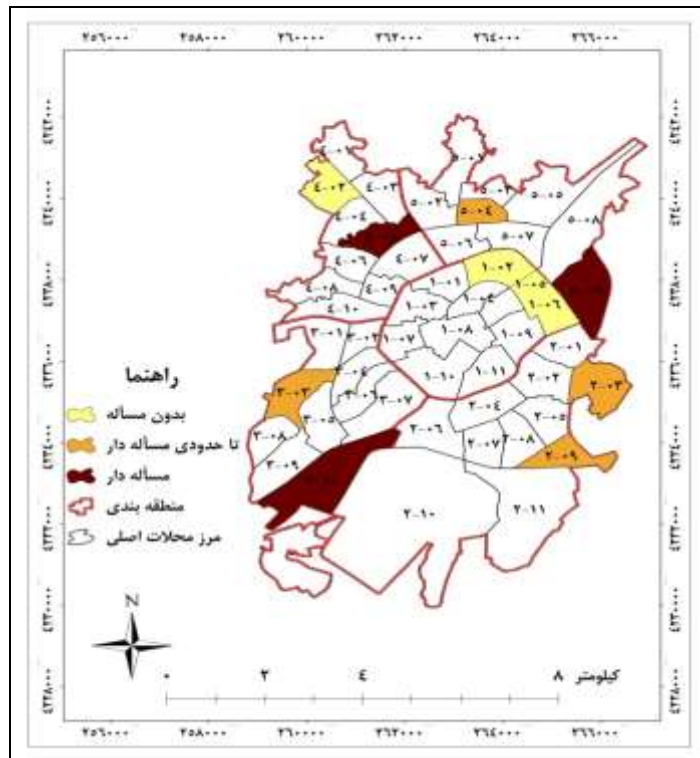
جدول ۹. رتبه بندی نهایی محلات شهر اردبیل از نظر مسئله‌دار بودن با استفاده از مدل ادغامی کپلند

نام محله	۱-۲	۱-۶	۲-۳	۲-۹	۳-۳	۳-۱۰	۴-۲	۴-۵	۵-۴	۵-۹	بردهای سطر
۱-۲	X		X	X	X	X	X	X	X	X	۰
۱-۶		M	X	X	X	X	M	X	X	X	۲
۲-۳		M		M	M	X	M	X	M	X	۶
۲-۹		M	X		X	X	M	X	X	X	۳
۳-۳		M	X	X		X	M	X	X	X	۳
۳-۱۰		M	M	M	M		M	X	M	M	۸
۴-۲		M	X	X	X	X		X	X	X	۱
۴-۵		M	M	M	M	M	M		M	M	۹
۵-۴		M	X	X	X	X	M	X		X	۳
۵-۹		M	M	M	M	X	M	M	M		۷
بردهای ستون	۹	۷	۳	۴	۴	۱	۸	۰	۴	۲	
امتیاز کاپلند	-۹	-۵	۳	-۱	-۱	۷	-۷	۹	-۱	۵	
رتبه نهایی	هشتم	ششم	چهارم	پنجم	پنجم	دوم	هفتم	اول	پنجم	سوم	

اگر بخواهیم خروجی مدل کپلند را بطور خلاصه نشان دهیم رتبه‌های محلات مورد مطالعه از نظر دارا بودن مسائل محله‌ای به شرح جدول (۱۱) و شکل (۳) می‌باشد.

جدول ۱۱. خلاصه نتیجه نهایی رتبه بندی محلات شهر اردبیل از لحاظ مسئله دار بودن

رتبه	اول	دوم	سوم	چهارم	پنجم	ششم	هفتم	هشتم
محله	۴-۵	۳-۱۰	۵-۹	۲-۳	۲-۹، ۳-۳، ۴-۵	۱-۶	۴-۲	۱-۲

شکل ۳. رتبه بندی محلات از نظر مسأله داری با استفاده از روش کاپلند (برهم نهاد خروجی سه مدل)

نتایج نشان می‌دهد محله شماره ۵ از منطقه ۴ شهرداری شهر اردبیل دارای بیشترین میزان مسائل محله‌ای و محله شماره ۲ از منطقه ۱ شهرداری شهر اردبیل دارای کمترین میزان مسائل محله‌ای در مقایسه با سایر محلات مورد مطالعه در این تحقیق براساس ابعاد و مولفه‌های برنامه‌ریزی محله‌ای می‌باشند. بدین ترتیب محلاتی که رتبه‌های بالاتری از نظر مساله داری کسب کرده‌اند؛ نیازمند تقویت ابعاد اقتصادی و حکمروایی مطلوب می‌باشند. نکته جالب توجه در این جدول رتبه محلات انتخابی از منطقه ۴ شهر اردبیل در این تحقیق می‌باشد. به نحوی که محله شماره ۵ از منطقه ۴ رتبه اول و محله شماره ۲ از منطقه ۴ رتبه هفتم را کسب نموده‌اند. بدین ترتیب محلات مختلف شهر اردبیل به لحاظ مولفه‌های برنامه‌ریزی محله‌ای متفاوت از هم می‌باشند.

نتیجه‌گیری

مدیریت شهری به شکل سنتی با توجه به پیچیده‌تر شدن مسائل و مشکلات شهری جواب‌گوی مدیریت و اداره بهینه شهرها نیست؛ به همین دلیل در سال‌های اخیر رویکردهای متعددی در حوزه مدیریت شهری به منظور عملکرد بهینه این مدیریت مطرح شده که از جمله مهم‌ترین این رویکردها می‌توان به مدیریت و برنامه‌ریزی محله‌ای اشاره کرد. با توجه به وجود سیستم مدیریت متمرکزی که سال‌ها در ادارات و سازمان‌های دولتی و عمومی در کشور وجود داشته و با توجه به نگرش حاکم در اغلب مدیران و دست‌اندرکاران درباره‌ی سیستم‌های مدیریت سنتی از یک سو و با توجه به نوپا بودن طرح مدیریت محله‌ای و ناکارآمدی سیاست‌های کلان اقتصادی در بسیاری از زمینه‌ها به ویژه در زمینه‌های اقتصادی، ضعف مدیریت و بالاخص مدیریت شهری باعث ایجاد زمینه‌های نابرابری در محلات شده است. از آنجایی که میزان توسعه یافتگی شهر اصلی‌ترین معیار توسعه پایدار و متوازن محسوب می‌گردد بنابراین می‌توان با اصلاح و ارتقاء نظام مدیریت شهری به این هدف نزدیک‌تر شد. این امر مستلزم تقسیم وظایف برنامه‌ریزی میان سطوح مختلف مدیریت و تصمیم‌گیری (ملی، منطقه‌ای و محلی) است و از طرفی نیازمند مشارکت و همکاری همه نیروهایی است که در حیات شهری دخالت دارند. از طرفی با انتقال قدرت و اختیارات برنامه‌ریزی و تصمیم‌گیری به سمت سطوح برنامه‌ریزی محله‌ای و محلی‌گرایی می‌توان در جهت بهبود نظام مدیریتی قدم برداشت. در واقع از این طریق است که اهداف و روش‌های برنامه‌ریزی با نیازها و امکانات واقعی در محل انطباق می‌یابد و میان روندهای برنامه‌ریزی و روندهای اجرایی هماهنگی و وحدت برقرار می‌گردد. در این حیطة نتایج پژوهش محققان نشان داد که خروج از توسعه

نیافتگی محلات ناپایدار مستلزم اقدامات جامع و یکپارچه در تمامی بخش‌های مرتبط با توسعه در چارچوب مدیریت و برنامه‌ریزی توسعه محله‌ای می‌باشد و توجه به مقیاس کوچک و محله‌ای، موجب سهولت در حل مسائل و مشکلات محله‌ای و تحقق توسعه پایدار محله‌ای می‌شود، همسو و همت جهت می‌باشد. همچنین نتایج به دست آمده از پژوهش نشان داد که به‌جای دیدگاه کل‌گرایانه به شهر بهتر است نگاه به مسائل در سطح خرد باشد تا بهتر بتوان به تجزیه و تحلیل مسائل پرداخت چون همین جزئیات در کنار هم تبدیل به کل می‌گردند. در این حیطه نتایج پژوهش حاضر با پژوهش‌های کولتون (2012)، صفائی‌پور و مدانلو جویباری (2015) که عنوان می‌کنند؛ توجه به مقیاس کوچک و محله‌ای، موجب سهولت در حل مسائل و مشکلات محله‌ای و تحقق توسعه پایدار محله‌ای می‌شود، خروج از توسعه نیافتگی محلات ناپایدار مستلزم اقدامات جامع و یکپارچه در تمامی بخش‌های مرتبط با توسعه در چارچوب مدیریت و برنامه‌ریزی توسعه محله‌ای می‌باشد، همسو و همت جهت می‌باشد.

با توجه به یافته‌های حاصل از پژوهش پیشنهاداتی بدین شرح ارائه می‌گردد:

- باز تنظیم قوانین مصوب در رابطه با مدیریت محله‌محور با تأکید بر شاخص‌های محیطی و حکمروایی مطلوب شهری.
- استفاده مؤثر از نظرات شهروندان و دخیل کردن آن‌ها در مدیریت محله بر اساس شاخص مشارکت‌پذیری.
- شفافیت پروژه‌های عمرانی در محلات به منظور آگاه‌سازی شهروندان و استفاده از مشارکت آن‌ها در طرح‌ها و پروژه‌ها.
- ظرفیت‌سازی و توانمندسازی مدیران شهری در راستای ایجاد مدیریتی شفاف، پاسخگو، مسئول و کارآمد.
- اجرای برنامه‌ها و طرح‌های توانمندسازی در راستای توسعه پایدار محله‌ای.
- اضافه کردن مقیاس محله‌ای و واحدهای همسایگی در نظام رسمی برنامه‌ریزی شهری.

تقدیر و تشکر

این مقاله مستخرج از رساله دکتری رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری بوده که در دانشگاه زنجان از آن دفاع شده است.

منابع

- احدثاد روشتی، محسن، محمدی حمیدی، سمیه، سبحانی، نوبخت. (۱۳۹۶). سنجش پایداری محلات شهری (SUN)، مورد مطالعه شهر میاندواب. فصلنامه جغرافیا. برنامه‌ریزی منطقه‌ای، ۷(۳)، ۹۴-۷۷.
- اختیاری، مصطفی. (۱۳۹۱). معرفی یک روش ویکور توسعه یافته برای رتبه بندی اعتباری مشتریان بانک‌ها. فصلنامه مطالعات مدیریت صنعتی، ۹(۲۵)، ۱۶۱-۱۷۹.
- امیری، مقصود. (۱۳۸۶). تصمیم‌گیری گروهی برای انتخاب ابزار ماشین با استفاده از روش ویکور فازی. فصلنامه مطالعات مدیریت صنعتی، ۶(۱۶)، ۱۶۷-۱۸۸.
- اصغری زاده، عزت‌الله، رحیم‌خانی و ولی‌پور، فرج‌الله. (۱۳۹۰). ارزیابی عملکرد مدیران با به کارگیری روش ۳۶۰ درجه و تکنیک تصمیم‌گیری ویکور. مطالعات مدیریت صنعتی، ۹(۲۳)، ۴۸-۲۱.
- پروزن، ادریس؛ کرکه‌آبادی، زینب و ارغوان، عباس. (۱۳۹۶). تحلیلی بر پایداری محلات شهری بر مبنای شاخص‌های توسعه پایدار (نمونه موردی، شهر مهاباد). نگرش‌های نو در جغرافیای انسانی، ۹(۲)، ۱۰۷-۱۲۴.
- حبیبی، محسن. (۱۳۹۲). آموزش کاربردی نرم‌افزار SPSS. ویرایش سوم، ناشر پایگاه اینترنتی پارس‌مدیر.
- رضایی، میثم و خدایی، زهرا. (۱۳۹۶). ویژگی‌ها و موانع ایجاد نهاد‌های اجتماعی محله‌محور از نگاه شهروندان محلات واقع شده در شهر فردوسیه - شهرستان شهریار. نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۱۷(۴۵)، ۴۹-۲۵.
- رضوانی، علیرضا. (۱۳۹۵). روح شهر، باز تعریفی از شهر، فضا، فضای شهری و تعیین شاخص‌های روح‌بخش. فصلنامه معماری سبز، ۲(۴)، ۷۹-۵۵.
- رشیدکلویز، حجت‌الله و اکبری، حسن. (۱۳۹۸). سنجش پایداری بافت‌های شهری (نمونه موردی: شهر اردبیل). مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۴(۴)، ۱۰۹۳-۱۰۷۳.
- زنگانه، احمد؛ پریزادی، طاهر و ساکی، معصوم. (۱۳۹۶). توسعه محله‌محور بخش مرکزی شهر بروجرد. نشریه تحقیقات کاربردی علوم جغرافیایی، ۱۷(۴۵)، ۱۸۳-۱۶۵.

- زیاری، کرامت الله؛ طاووسیان، علی؛ سلمانی، محمدعلی و رضایی، حجت. (۱۳۹۳). برآورد و سطح بندی توسعه محله‌ای با تأکید بر مولفه‌های سرمایه اجتماعی، مطالعه موردی: محلات شهر ابرکوه. *پژوهش و برنامه‌ریزی شهری*، ۵(۱۸)، ۷۶-۵۹.
- زارع، الهام؛ ثقفی‌اصل، آرش و فریدی‌ثانی، مهسا. (۱۴۰۰). تحلیل زیست‌پذیری در بخش مرکزی شهر تهران (مورد مطالعه: منطقه ۱۲). *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۶(۴)، ۸۲۱-۷۹۹.
- زالی، نادر؛ محمدپور، صابر؛ علیزاده، شاهین و کریمی آذری. امیررضا. (۱۳۹۴). سنجش توسعه نواحی شهری با استفاده از مدل ELECTRE نمونه موردی شهر خرمدره. *جغرافیا/فصلنامه علمی-پژوهشی و بین‌المللی انجمن جغرافیای ایران*، ۱۳(۴۷)، ۳۰۱-۲۸۷.
- سادات‌صابری، عطیه. (۱۳۹۱). شهرهای مدرن، پست مدرن، الکترونیک و دیدگاه انتقادی جغرافیدان. *فصلنامه جغرافیایی سپهر*، ۲۰(۸۳)، ۹۶-۹۳.
- سلمانیان، بهاره؛ حاتمی خانقاهی، توحید و وزیری، وحید. (۱۳۹۹). شناسایی و اولویت بندی معیارهای موثر بر رضایت مندی ساکنان قدیمی محله از شدت تغییرات کالبدی (مطالعه موردی: شهرک آزادی اردبیل). *مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی*، ۱۵(۴)، ۱۲۷۲-۱۲۵۵.
- شیخ‌زاده، فرزانه؛ محمدی، محمود و شاهپوندی، احمد. (۱۳۹۷). تدوین الگوی برنامه‌ریزی راهبردی محله‌محور با تأکید بر رویکرد شهر سالم (مطالعه موردی: محله ساریان شهر بجنورد). *مجله جغرافیا و توسعه فضای شهری*، ۵(۱)، ۱۱۱-۹۳.
- شماعی، علی؛ آقائی، واحد؛ موذنی، مهدی و بدلی. احد. (۱۳۹۸). تحلیل فضایی نابرابری‌های اجتماعی در منطقه مغان. *مجله آمایش جغرافیایی فضا*، ۹(۳۴)، ۲۴۴-۲۲۵.
- صفایی پور، مسعود و مدانلو جویباری، مسعود. (۱۳۹۴). سنجش توسعه پایدار محلات شهری با استفاده از تحلیل شبکه‌ای در محلات مطالعه موردی: منطقه ۱۷ شهر تهران. *مجله شهر پایدار*، ۲(۴)، ۱۳۰-۱۱۱.
- عظیمی آملی، جلال و ارشادی وهرام، سمر. (۱۳۹۶). مدیریت شهری محله‌محور با رویکرد برنامه‌ریزی مشارکتی (نمونه: محله‌های شهری منطقه ۱ شهرداری تهران). *فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیا/برنامه‌ریزی منطقه‌ای*، ۷(۲)، ۴۰-۲۱.
- علی محسنی، رضا. (۱۳۸۸). اولویت‌بندی آسیب‌ها و مسائل شهری در ایران: مطالعه موردی شهر گرگان. *پژوهش نامه علوم اجتماعی*، ۳(۳)، ۴۲-۲۳.
- غفاری گیلاننده، عطا و هاشمی معصوم‌آباد، رضا. (۱۳۹۸). ارزیابی میزان حس تعلق محله‌ای با افزایش مشارکت شهروندان در طرح‌های توسعه محله‌ای (مطالعه موردی: محله پیرمادر، اردبیل). *مجله مطالعات توسعه اجتماعی ایران*، ۱۱(۲)، ۱۵۶-۱۴۳.
- فروزنده، محسن. (۱۳۸۹). برنامه‌ریزی محله‌محور در بافت‌های فرسوده شهری بر پایه رویکرد نوشهرگرایی، مورد مطالعه: محله سنگلج تهران، پایان نامه کارشناسی ارشد شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس.
- قناد، فاطمه و صرافی، مظفر. (۱۳۹۸). برنامه ریزی راهبردی توسعه محله آخوند شهر قزوین با رویکرد بازآفرینی اجتماع محور، پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری، ۷(۲)، ۲۳۸-۲۱۱.
- محمدی، علیرضا و پاشازاده، اصغر. (۱۳۹۴). سنجش سطح پایداری محلات شهر اردبیل با تأکید بر محالت با هسته‌های روستایی، *فصلنامه مطالعات شهری*، ۳(۱۱)، ۶۴-۵۱.
- محمدی، علیرضا و رفیعی، فریبا. (۱۳۹۵). بررسی نقش برنامه‌ریزی محله مینا در توسعه پایدارمحله‌ای (مطالعه موردی: محله حسینیہ زنجان)، *پژوهش‌های جغرافیایی برنامه‌ریزی شهری*، ۴(۳)، ۳۶۷-۳۴۷.
- معاونت شهرسازی و معماری شهرداری اردبیل. (۱۳۹۶). نقشه محلات بر اساس دستورالعمل محله بندی و منطقه بندی شهری ابلاغی توسط وزارت کشور.
- ملکی، سعید، زارعی، جواد و زادولی خواجه، شاهرخ. (۱۳۹۷). ارزیابی شاخص‌های حکمروایی مطلوب شهری با رویکرد مدیریت محله‌محور (مورد شناسی: محلات شهر همدان). *جغرافیا و آمایش شهری منطقه‌ای*، ۸(۲۹)، ۷۴-۶۱.
- موسوی، احمد. (۱۳۸۵). برنامه‌ریزی توسعه محله‌ای با تأکید بر سرمایه اجتماعی (مورد مطالعه: کوی طلاب شهر مشهد). پایان نامه کارشناسی ارشد شهرسازی، دانشکده معماری و شهرسازی، دانشگاه تربیت مدرس.
- مهندسین مشاور پارس آریان راود. (۱۳۹۲). برنامه توانمندسازی سکونتگاه‌های غیررسمی و اقدامات توانمندسازی اجتماعات آن‌ها با تأکید بر بهسازی شهری اردبیل با دیدگاه شهر نگر.
- میره بیگی، وحید. (۱۳۹۵). مسئله‌یابی در تحقیق؛ محدودیت‌ها و راهکارها با تمرکز بر پایان نامه نویسی و نظریه پردازی بومی در جامعه شناسی ایران. *فصلنامه علمی-ترویجی جامعه، فرهنگ و رسانه*، ۵(۲۰)، ۱۴۲-۲۵.
- نوریان، فرشاد و مظفری پور، نجمه. (۱۳۹۲). ارزیابی عملکرد مدیریت محله‌محور با تأکید بر شاخص‌های سرمایه اجتماعی مورد پژوهی: محلات ۷ گانه ناحیه ۱ منطقه ۲۱ شهرداری تهران. *نشریه هنرهای زیبا - معماری و شهرسازی*، ۱۸(۴)، ۵۶-۴۷.

- Samah, A. A., & Aref, F. (2009). Community development programmes in Malaysia. *Nature and Science*, 7(12), 86-89.
- Barton, H., Grant, M., & Guise, R. (2003). Shaping Neighborhoods, London and New York. *Spon Press rapid urbanization: Unregulated assets and transitional neighborhoods. Habitat International*, 34, 135-144.
- Clark, J., & Wise, N. (Eds.). (2018). *Urban renewal, community and participation*. Springer International Publishing.
- Coulton, C. (2012). Defining neighborhoods for research and policy. *Cityscape*, 231-236.
- Cao, X., Wu, X., & Yuan, Y. (2018). Examining built environmental correlates of neighborhood satisfaction: a focus on analysis approaches. *Journal of Planning Literature*, 33(4), 419-432.
- Department for Communities and Local Government (2011); Factsheet 6; Neighborhood Management.
- Halsall, J., Oberoi, R., Cooke, I. G., & Wankhade, P. (2013). Understanding community governance: A global perspective. *International Journal of Asian Social Science*, 3(5), 1112-1127.
- Hawley, K. (2014). examines how urban areas are evolving to be sustainable—their challenges, trends and solutions. *ISET International university in Colorado, USA*.
- Howell, A. (2013). Planning for healthy communities in Nova Scotia: The current state of practice (Unpublished master's thesis). *University of Waterloo, Ontario, Canada*.
- Jin, E., Lee, W., & Kim, D. (2018). Does resident participation in an urban regeneration project improve neighborhood satisfaction: A case study of “Amichojang” in Busan, South Korea. *Sustainability*, 10(10), 3755.
- Puppim de Oliveira, J. A. (2019). Sustainability challenges in an urban century: can we change urbanization paths to make cities the solutions for rather than the drivers of global problems?. *Challenges in Sustainability*, 7(1), 1-4.
- Lovejoy, K., Handy, S., & Mokhtarian, P. (2010). Neighborhood satisfaction in suburban versus traditional environments: An evaluation of contributing characteristics in eight California neighborhoods. *Landscape and urban planning*, 97(1), 37-48.
- Liu, M., Hu, W., Adey, P., Cheng, L., & Zhang, X. (2013). The impact of creative tendency, academic performance, and self- concept on creative science problem- finding. *PsyCh Journal*, 2(1), 39-47.
- Moroke, T., Schoeman, C., & Schoeman, I. (2019). Developing a neighbourhood sustainability assessment model: An approach to sustainable urban development. *Sustainable Cities and Society*, 48, 101433.
- Martin, R., Pike, A., Tyler, P., & Gardiner, B. (2015). Spatially rebalancing the UK economy: The need for a new policy model.
- Mouratidis, K. (2018). Is compact city livable? The impact of compact versus sprawled neighbourhoods on neighbourhood satisfaction. *Urban studies*, 55(11), 2408-2430.
- Pike, A., Rodríguez-Pose, A., & Tomaney, J. (2014). Local and regional development in the Global North and South. *Progress in Development Studies*, 14(1), 21-30.
- Permentier, M., Bolt, G., & Van Ham, M. (2011). Determinants of neighbourhood satisfaction and perception of neighbourhood reputation. *Urban studies*, 48(5), 977-996.
- Schuurmans, A., Dyrbøl, S., and Guay, F., (2019). Buildings in Urban Regeneration in Sustainable Cities Authenticity, Ambition and Dream Book, Almusaed A., and Almssad, A. (Edt), Published: Intechopen, London.
- Sirianni, C. (2007). Neighborhood planning as collaborative democratic design: The case of Seattle. *Journal of the American Planning Association*, 73(4), 373-387.
- Smith, M. K., (2011). Neighborhoods and Regeneration, Theory, Practice, Issues, The Encyclopedia of Informal Education, www.infed.org/community/neighbourhoods_and_regeneration.htm.
- Surya, B. (2016). The processes analysis of urbanization, spatial articulation, social change and social capital difference in the dynamics of new town development in the fringe area of Makassar City (case study: In Metro Tanjung Bunga Area, Makassar City). *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 227, 216-231.
- Turner, B. S., (2006). *The Cambridge Dictionary of Sociology*. Cambridge University press.
- UN Department, (2014). United Nations World Urbanization Prospects (2014 revision), highlights (UN Department of Economic and Social Affairs).
- Wates, N., (2008). *The Community Planning Event Manual; How to Use Collaborative Planning and Urban Design Events to Improve Your Environment*. Publish, Earth Scan, London.
- Wills, J. (2016). Emerging geographies of English localism: The case of neighbourhood planning. *Political Geography*, 53, 43-53.

Zhang, Q., Yung, E. H. K., & Chan, E. H. W. (2018). Towards sustainable neighborhoods: Challenges and opportunities for neighborhood planning in transitional urban China. *Sustainability*, 10(2), 406.

How to cite this article:

Shokripur Dizaj, H., Piri, I., & Mohammadi, A. (2023). A Problematic Clarification of the City Based on Neighborhood Planning (Case Study: The City of Ardabil, Iran). *Journal of Studies of Human Settlements Planning*, 17(4), 901-917.

ارجا به این مقاله:

شکری پور دیزج، حسین؛ پیری، عیسی و محمدی، علیرضا. (۱۴۰۱). تبیین پرابلماتیک شهر بر مبنای برنامه‌ریزی محله‌ای (مطالعه موردی: شهر اردبیل). فصلنامه مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، ۱۷(۴)، ۹۰۱-۹۱۷.

فصلنامه علمی

مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی